

Oponentský posudek diplomové práce Stanislavy Bicanové
Škola jako rytmizátor každodenního života v zázemí Plzně

Předkládaná diplomová práce Stanislavy Bicanové představuje velice zdařilou studii věnující se rytmicitě prostoru. Práci pokládám za originální, čtivou a kvalitně zpracovanou. Téma shledávám geograficky inovativním a především společensky relevantním. Na práci je třeba vyzdvihnout skutečně kritickou rešerši literatury. Nejedná se pouze o prostý výčet autorů a děl, jak bývá častým nešvarem u začínajících autorů. Autorce se naopak daří s potřebným nadhledem konfrontovat teze různých autorů a kriticky reflektovat slabiny jejich argumentů. Lze konstatovat, že rešerše literatury je zpracována na vysoké úrovni. Dále je třeba vyzdvihnout původnost získaných poznatků, především bych ocenil dokumentaci prostorového rozšiřování vlivu základních škol Plzně v období 1991-2011 a odlišení časové organizace dne žáků 1. - 4. tříd a 5. - 9. tříd základních škol.

Přes vysokou úroveň celé práce je třeba upozornit naurčité nedostatky, které však pokládám za dílčí.

Přestože jsou v úvodu práce jasně definovány cíle práce, pozornost je věnována rovnou cílům dílčím. Ocenil bych, pokud by byl nejprve definován jeden hlavní cíl a z něj pak vycházely cíle dílčí. Takto to podněcuje tázání po znění hlavního cíle práce.

Za určitý nedostatek pokládám absenci popisu struktury práce. Čtenáři by výrazně usnadnilo četbu, kdyby autorka v úvodu popsala stručný vývoj svého uvažování o tématu, zviditelnila postupné řazení argumentů, pořadí kapitol a strukturu celé práce.

Ke struktuře práce je možné mít ještě několik drobných poznámek: i) jednotlivé kapitoly a podkapitoly jsou poměrně dlouhé, pojí i relativně nesourodá témata, které nejsou vždy propojená jasnou osou cílem vedeného vyprávění (např. 2.4 Analýza rytmů a rytmizátorů), ii) některé názvy kapitol mi nepřišly zcela výstižné a odpovídající jejich obsahu (např. 2.3 Sociální praxe řízená napříč časem a prostorem), iii) některé názvy kapitol mi smysl nedávaly vůbec (např. Summary str. 75, 103).

V případě kapitoly 3. Metodika práce a zdroje dat podle mého názoru již nebylo vhodné diskutovat další koncepty (např. habitus, kapitál atp.), které navíc nebyly dále nikterak využity, ale naopak by bylo žádoucí věnovat více prostoru popisu metodického postupu a zdůvodnění konkrétních metodických rozhodnutí. Proč byl pro pozorování vybrán březen? Jednalo se o pozorování strukturované či nestrukturované? Na co se autorka při pozorování zaměřovala? Jakým způsobem si zaznamenávala data při pozorování. Jak dlouho, v jakých časech a kolikrát lokalitu pozorovala? Byla pozorovaná lokalita přehlednutelná jedním pohledem z jednoho místa nebo musela autorka střídat perspektivy? Tyto a řada dalších otázek zůstaly v příslušné metodické kapitole nezodpovězeny.

S diskutovanými koncepty souvisí i další slabina práce, kterou je nedostatečná provázanost teoretické části s částí empirickou. Při analytické práci autorka využívá téměř výhradně pouze dva koncepty popsané v teoretické části práce a to rytmizátor a polyritmicitu místa. Nabízí se tak otázka z jakého důvodu byly v práci představovány koncepty jako location, sense of place, locale, place, space, nonplace, place-balet, station, constraints, bundles atd. Představovány by měly být pouze ty koncepty, které se vztahují k výzkumné otázce a skrze které se chystám uchopovat empirická data. Pokud se však tyto koncepty v empirické části neobjeví, vzniká nutně otázka, proč se jimi autorka v práci zabývá.

A to se následně pojí s další slabinou práce a to je určitá roztříštěnost. Nejedná se pouze o nepropojenost teoretické a empirické části práce, ale i kvantitativní a kvalitativní částí práce a dokonce i mezi částmi popisující výsledky získané pomocí různých metod (deníkové záznamy a pozorování). Autorka se věnuje tématu času, tématu rytmů, tématu místa, tématu suburbanizace, tématu základního školství a dokonce i tématu dojížd'ky. Všechna témata jsou dle mého názoru pro danou práci zdůvodnitelná a dokonce i opodstatněná, ale zatímco by se jejich poznatky na závěr propojily a legitimizovaly tak svou přítomnost v práci, zůstávají stát odděleně vedle sebe. V práci se dočtu mnohé o fungování základních škol, o časovém fungování základních škol, i o časovém fungování základní školy v mikroregionálním centru v suburbánní zóně Plzně, ale již se mi nedostává například zpětnému propojení s místem. Pravděpodobně nejdůležitější otázkou tak je, jak se k sobě vztahují poznatky získané odlišnými metodami sběru dat, na jaké výzkumné otázky odpovídají a jak se vztahují k hlavní výzkumné otázce.

Z formálního hlediska je práce zpracována na velmi vysoké úrovni a níže uvedené připomínky uvádím spíše jako upozornění pro případné práce budoucí.

Co se týče grafických ilustrací, je možné konstatovat, že jsou na vysoké úrovni, přehledně zpracované a korektně odcitované. U obrázků č. 10, 11 a 12 mi přijde nadbytečná hranice okresů, která není v mapě čitelná. U grafu č. 6 a 8 mi přijde nadbytečná kategorie „ostatní“. Pokud grafy ilustrují rytmizátory, pak kategorie ostatní implikuje, že je veškerý čas místa strukturován „nějakými“ rytmizátory. Nedomnívám se však, že každé místo musí být stále „něčím“ rytmizováno. U grafu č. 14 není jasné, co je přesně myšleno kategorií „zaměstnání“ (oranžová + růžová).

Přímé citace delší než tři řádky bych doporučoval formátovat jako samostatný odstavec. V kontextu toho, že v práci odlišně formátujete pouze některé, ovšem daleko kratší citace, vyvstává otázka, podle jakého klíče jsou jedny formátovány odlišně než jiné, respektive jaký význam nese toto odlišné formátování. Některé přímé citace jsou formátovány kurzívou, jiné nikoliv. Opět vzniká otázka, jaký to nese význam. K otázce přímých citací snad ještě dvě drobné poznámky, autorce se někde vejde odkaz na zdrojové dílo před tečku, jindy až za tečku a dokonce někdy před uvozovky a jindy až za

uvozovky, bez ohledu na to, že existují ustálené způsoby formátování přímých citací, by bylo nanejvýš vhodné, pokud by to bylo v práci formátováno jednotně.

Příklad ne zcela šťastných formulací:

- 1) ... rys zabraňující poznat místo je mobilita (str. 9) - pokud by bylo upřesněno jaká mobilita, pak bych si dokázal představit, co je tím myšleno, ale obecná mobilita poznání určitě nebrání, naopak bych řekl, že člověk poznává místo skrze mobilní tělo. Jak bychom mohli docházet zkušenosti s prostorem, pokud bychom byli imobilní?
- 2) ... vyvinutí nového paradigmatického směru a to geografie času ... (str. 16) - výrazně bych polemizoval s tím, že geografie času představuje paradigmatický směr.
- 3) Mulíček, Osman a Seidenglanz proto vytvářejí koncept chronopolisu ... (str. 25) - Mulíček, Osman a Seidenglanz nic nevytváří, pouze jej aplikují v jiném kontextu.
- 4) ... rytmizátor školy svůj vliv rozšířil nejen, co se týče prostoru, ale také hloubky. (str. 70) - jsem poměrně bezradný v porozumění významu slova „hloubky“.
- 5) ... školy pro zrakově nebo jinak tělesně či duševně postižené ... (str. 72) - taková to formulace je značně nekorektní, podporuje stereotyp, že to, co je na lidech s postižením nejdůležitější, je právě ono postižení. Namísto školy pro postižené je daleko vhodnější formulace „školy pro osoby/žáky s postižením“.
- 6) ... udávající na náměstí po celý den zásadní rytmus. (str. 82) - Jaký rytmus? Co znamená zásadní?
- 7) Prostor se stává místem, pokud je používán a žitý. (str. 15).
- 8) ... tělo využívá jako nástroj, prvního bod analýzy. (str. 27).
- 9) ... preferenci obcí s lokalizací obchodu se základními potravinami ... (str. 54).

V rámci přílohy č. 4 Podoba dotazníku je uvedena věta: „Veškeré informace získané tímto šetřením jsou zpracovány anonymně a budou využity pouze k účelům diplomové práce.“ Zajímalo by mě, proč svazujete výsledky Vašeho šetření pouze s diplomovou prací. Uvažovala jste o publikování dílčích výstupů v odborném časopise? Pokud byste dílčí výsledky publikovala, jakým způsobem byste získávala souhlas respondentů s dalším použitím těchto dat?

Zajímalo by mě, z čeho vychází autorčino konstatování, že obyvatelé, považovaní za starousedlíky, měli v roce 1991 zaměstnání často lokalizované v okolí místa jejich bydliště (str. 66). Tato teze se nabízí, navíc se do práce hodí, ale není citována a není ani zřejmé, čím by mohla být podložena.

Obdobně by mě zajímalo, z čeho vyplývá konstatování: „... začínají se objevovat auta s lidmi směřujícími do zaměstnání“ (str. 82). Na základě čeho, můžete tvrdit, že se jedná o lidi směřující do zaměstnání?

V seznamu literatury chybí řada citovaných titulů (např. Tuan 2001, Lefebvre 1995, Seamon 1970).

Předkládanou diplomovou práci Stanislavy Bicanové i přes výše uvedené námítky pokládám za velice originální a kvalitní práci, doporučuji ji k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

V jakém smyslu je možné pokládat deníkové záznamy za kvalitativní výzkumnou metodu?

V kontextu toho, že v teoretické části práce představujete teorii strukturace, v jakém vztahu je podle Vás člověk a rytmezátor, nakupující a obchod, cestující a dopravní podnik.

O obchodu hovoříte jako o lokálním rytmezátoru. Pokud by šlo o franšízový obchod, popřípadě obchod určitého řetězce, jednalo by se podle Vás stále o rytmezátor lokální? Čím je podle vás dána lokálnost určitého rytmezátora?

Napadlo Vás kontaktovat tvůrce jízdních řádů v Plzeňském kraji a vypátrat způsoby konstrukce jízdních řádů?

V Brně dne 20. 5. 2014

RNDr. Robert Osman
Geografický ústav Masarykovy univerzity